

Fecr Yayınları: 819

ANLAMIN ANLAMI İZİNDE
YÛSUF SÛRESİ

Ali Rıza GÜNEŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Ahmet Celalettin GÜNEŞ

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Nisan 2024

ISBN: 978-625-6602-72-4

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ANLAMIN ANLAMI İZİNDE
YÛSUF SÛRESİ

Ali Rıza GÜNEŞ

Ankara 2024

Ali Rıza GÜNEŞ

1965 Afşin/Kahramanmaraş doğumlu olan Güneş, 1985'te Afşin İHL'den mezun olduktan sonra 1985-1988 yıllarında imamlık yaptı. 1988-1993 yıllarında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okudu. Aynı zamanda Fatih/İstanbul'da medrese ilimleri tahsil etti ve icazet aldı. 1996'da Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde, "İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası" başlıklı teziyle yüksek lisansını bitirdi. Bir süre dergi ve gazetelerde yazarlık, radyo ve televizyonlarda dinî ve sosyal içerikli programlar yaptı. Türk-İslâm Musikisine mütevası katkılar olarak "O'nu Sordum", "Genç Yiğitler Ashâb-ı Kehf" ve "Ölüm Nişanı" isimli parçaların güftelerini yazdı, seslendirmelerini gerçekleştirdi. 1998'de başladığı ve halen sürdürdüğü öğretmenliği süresince 12 eser yazıp yayımlattı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tefsir Anabilim Dalı'nda, 2016 yılında başladığı doktora eğitimini 2021 yılında "Kur'an'a Göre Hayat, Ölüm ve Yeniden Diriliş Süreci" tezi ile bitirdi ve doktor oldu.

Güneş'in dini sanat ve edebiyat alanında, "*Bir Demet Dua*, Sıla Yay.", "*Tomurcuk*, Sıla Yay.", "*Sözün Dili Dilin Sözü*, Rağbet Yay.", "*Ölümün Gülen Yüzü*, Rağbet Yay.", "*Kutlu Misafir Peygamberimizin Görüldüğü Rüyalara*, Rağbet Yay.", "*Gül Gibisin -Yorumlarıyla Birlikte Seçme Dini Fıkra ve Şakalar, Nükte ve Hikmetler-*, Rağbet Yay.", "*Şuradan Şüre Ahenk*, Ark Yay." isimli eserleri; siyer alanında, "*Hz. Peygamber'in Gülmesi ve Ağlaması*, Polen Yay." isimli çeviri eseri; kelâm alanında, "*Hikmet ve İmtihan Boyutlarıyla Kaderi Anlamak*, Rağbet Yay."; "*Allah'a İman*, Rağbet Yay." isimli eserleri; tefsir alanında ise "*Hayat, Ölüm ve Diriliş*, Ankara Okulu" isimli eseri ve elinizdeki kitabı yayımlanmıştır. Kur'an araştırmaları, Kur'an tefsiri, Kur'an tefsiri metodolojisi konularında ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR-----	7
ÖN SÖZ-----	9

GİRİŞ

Yûsuf Sûresinde Anlamın Anlamı Üzerine-----	13
Âyetlerin Meâlinde ve Yorumunda Takip Edilen Yöntem, Amaç ve Problem-----	13
Sûrenin İniş Zamanı, Sebebi ve İçeriği-----	17
Yûsuf Sûresiyle İlgili Faydalandığımız Kaynaklar-----	19

BİRİNCİ BÖLÜM

YÛSUF SÛRESİ MEÂLİ VE YORUMU

Apaçık Âyetler (1-2. âyetler)-----	21
En Güzel Kıssalardan Birinin Vahyedilmesi (3. âyet)-----	26
Hız. Yûsuf'un Gördüğü Rüya ve Te'vil Müjdesi (4-7. âyetler)-----	31
Kardeşlerin Kıskançlık Tuzakları (8-18. âyetler)-----	37
Hız. Yûsuf'un Kuyudan Alınıp Mısır'a Yerleştirilmesi (19-22. Âyetler)-----	48
Zina Tuzağı ve Burhân Görme (23-24. âyetler)-----	53
Gömleğinin Yırtılması ve Delilli Yargılama (25-29. âyetler)-----	61
Kadınların Kınamaları ve Ellerini Kesmeleri (30-32. âyetler)-----	68
Hız. Yûsuf'un Zindanı Zinaya Tercih Etmesi (32-35. âyetler)-----	74
Rüya Yorumu ve Tevhidi Anlatma Fırsatı (36-42. âyetler)-----	80
Melikin Rüyasını Yorumlaması ve Kıtık Yılları (43-49. âyetler)-----	96
Aklanmayı Tercih Etmesi (50-52. âyetler)-----	103
Nefsine Karşı Uyanık Oluşu (53. âyet)-----	109
Mâliyenin Başına Tayini ve Yüksek Nüfûza Kavuşması (54-57. âyetler)-----	112
Kardeşlerin İlk Gelişi ve Öz Kardeşini İstemesi (58-66. âyetler)-----	118
Hız. Ya'kub'un Tedbir Aldırması (67-68. âyetler)-----	125
Hız. Yûsuf'un Öz Kardeşine Kavuşması ve Onu Alıkoyma Planı (69-83. âyetler)-----	128
Hız. Ya'kub'un Gözüne Ak İnmesi ve 'Yûsuf' Diye İnlemesi (84-86. âyetler)-----	147

Allah'tan Ümit Kesmemesi (87. âyet)-----	150
Hz. Yûsuf'un, Kardeşlerine Kimliğini Açıklaması ve Onları Affetmesi (88-92. âyetler)-----	153
Gömleğini Göndermesi ve Babasının Gözlerinin Açılması (93-96. âyetler)-----	160
Kardeşlerin, Babalarından Af Dilemeleri (97-98. âyetler)-----	165
Ya'kup Ailesinin Hz. Yûsuf'a Selâma Durması ve Rüyanın Doğru Çıkması (99-100. âyetler)-----	168
Hayırlı Son İsteme (101. âyet)-----	173
Gayb Haberlerinden Çeşitli Hakikatler (102-110. âyetler)-----	176
Kıssanın İbret ve Kur'an'ın Hidâyet Rehberi Oluşu (111. âyet)-----	191

İKİNCİ BÖLÜM

YÛSUF SÛRESİNİN ÇEVİRİSİNDE ÖNEMLİ NOKTALAR

“تَاللّٰهِ/Tallâhi” Yemininin Bağlam Tonlarının Meâle Yansıması-----	197
“آبَانَا/Ey Babamız ” Hitabının Anlam Tonlarının Meâle Yansıması -	198
“قال/Gâle” Fiilinin Cümlede Kazandığı Anlamlar -----	199
Üç Gömleğin Bıraktığı İzler-----	200
Olay Örgüsündeki Benzerlikler -----	201

SONUÇ YERİNE -----	205
KAYNAKÇA -----	209
DİZİN -----	223

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
a.s.	: Aleyhisselâm
b.	: bin, ibn ođlu
bk.	: Bakınız
b.y.	: Basım Yeri Yok
çev.	: Çeviren
çođ.	: Çođul
drl.	: Derleyen
ed.	: Editör
H.z.	: Hazreti
mlf.	: Müellif, Telif eden, Yazar
öl.	: Ölüm Tarihi
r.anhâ	: radiyallahu anhâ
sad.	: Sadeleştiren
s.a.s.	: Sallallahü aleyhi ve sellem
thk.	: Tahkik
thr.	: Tahriç
ts.	: Tarihsiz
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
y.y.	: yayıncı yok

ÖN SÖZ

Şüphesiz ki Kur'an, düşünen insanın anlaması, inanması ve yaşaması için indirilen bir kitaptır. Bir nur, ruh ve hayat kaynağı olan bu ilâhî kitap, içinde anlam güzelliği barındırdığı gibi anlamın sunumunda yöntem mükemmelliği de içermektedir. Söz konusu iki güzellik, özellikle Yûsuf¹ sûresinde birleşerek “*en güzel kıssalardan biri*” olarak anlatılmaktadır. Kıssadaki bu güzellikler, elbette Kur'an'ın Arapça metniyle doğrudan alâkalı bir durumdur fakat bunların, dilimize ve diğer dillere tefsir edilerek aktarılması da Kur'an'ın “âlemlere rahmet” olarak gönderiliş amacının görünür kılınması açısından önem arz etmektedir.

Elinizdeki bu eserde bir tefsir yöntemi olarak Kur'an'ın Kur'an'la tefsir edilmesine² ağırlık verilmekle beraber konuyla ilgili hadisler de değerlendirilmektedir. Kur'an'ın pek çok sûresi gibi Yûsuf sûresini de sadece “dilbilimsel”³ (*lafzî/lügavî*) bir bakışla anlamak, onu yeterince idrak edememek olur. Zira gülün kendine has bir görünümü vardır fakat onun bir de kokusu ve tadı vardır. Bu açıdan Kur'an metninin, mümkün olduğunca anlam derinliklerine, mânevî atmosferine, ince zarafetine ve derunî hissiyatına belâgat ilminden de faydalanarak inmek gerekmektedir. Sözü yerli yerinde söyleme sanatı meânî, sözü etkili kullanma becerisi beyân ve benzersiz söz söyleme yöntemi olan bedî'

¹ Yûsuf isminin aslı, İbrânîce Yoseftir. (Ömer Faruk Harman, “Yûsuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/1).

² Bk. Subhi es-Salih, *Kur'an İlimleri*, çev. Said Şimşek (İstanbul: Hikmetevi 2015), 313-318; Ali Galip Gezgin, *Tefsirde Semantik Metod ve Kur'an'da “القوم/Kavm” Kelimesinin Semantik Analizi* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2015), 344-354; İsmail Aydın, *Kur'an'ın Filolojik Yorumu* (Ankara: Ankara Okulları Yayınları, 2014), 46.

³ Dücane Cündioğlu, *Kur'an'ı Anlama'nın Anlamı* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2013), 3-7.

ilimleri⁴ tefsir eylemine lafzî ve mânevî derinlikler ve güzellikler katacaktır.

Yûsuf sûresi, okuyup anlamak isteyenlere fikrî duruluk, fitrî olgunluk, ahlâkî güzellik, mânevî derinlik, psikolojik rahatlık, sosyal canlılık, ekonomik açılım, siyasî girişimcilik vb. kazandırmaktadır. O, aynı zamanda kıssa boyunca sığılığı derinliğe, kapalılığı şeffaflığa, hamlığı olgunluğa ve ayrılığı birliğe kavuşturmayı hedeflemektedir. Yûsuf sûresindeki akıl, duygu, olay ve mesaj örgüsü, sözü edilen yöntemle “apaçık kitap”a uygun olarak açık seçik, arı duru bir netlikle ve derinlikle incelenmeyi hak etmektedir. Sûrenin anlaşılması için gerekli altyapı konumundaki ilmî temel üzerine, sanatsal açıdan edebî bir üstyapı da bina edilmektedir. Böylece gerekli olan akademik dil yanında edebî bir dil de kullanılarak okuyucunun sıkılmaması amaçlanmakta ve Yûsuf sûresinin “*en güzel kıssalardan*” olma özelliği mümkün olduğunca yansıtılmaya çalışılmaktadır. Tefsir ilminde akademik dilin yanında edebî bir dilin de kullanılması, yadırganası bir durum değildir. Çünkü bu sûrenin bizzat kendisi edebî özellikler⁵ taşımaktadır. Sûrenin edebî yönünü görmezden gelmek suretiyle çeviriyi ve yorumu tekdüze hâle getirmek, bir çeviri kusuru sayılacağından böyle sakıncalı bir duruma düşülmemesi ve şeffaf bir üslupla anlam katmanlarının izinin sürülmesi, bu çalışmanın amaçlarından biridir. İlmî ve edebî yöntemin birlikte kullanılmasının, tefsir ilminde olduğu kadar dinî metinlerde de okunma isteğini artırabileceği önemle vurgulanmalıdır.

Yûsuf sûresinin, günümüze değin pek çok değerli tefsiri yapılmıştır. Elinizdeki bu eser, çok sayıda klasik ve günümüz tefsirlerinin yanı sıra bazı kitap, makale, tez ve ansiklopedilerden de istifade edilmek suretiyle kaleme alınmaktadır. Sûre yorumlanır-

⁴ Ali Bulut, *Belâğat* (İstanbul: MÜ İlähiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2013), 51, 171, 219.

⁵ Seyyid Kutup, *Kur'an'da Edebî Tasvir*, çev. İsmail Aslan (Ravza Yayınları, 1999), 174; Muhammed Ali es-Sâbüni, *Safvetü't-Tefâsîr* (Mısır: Dâru's-Sâbüni, 1997), 2/39.

ken ilgili âyetlerin Hz. Peygamber'in hayatıyla bağlantısına ve kıssanın güncelle ilgisinin kurulmasına da önemli ölçüde yer verilmektedir.

Bu çalışmanın oluşmasında kendilerinden istifade ettiğimiz başta geçmiş âlimlerimize rahmetler dileriz. Eseri çoğunlukla kısmen veya genel hatlarıyla okuyup tetkik eden Prof. İsmail Çalışkan, Prof. Dr. Ahmet Öz, Prof. Dr. Ahmet Abay, Prof. Dr. Hüseyin Çelik, Prof. Mehmet Atalay, Prof. Dr. Hasan Kaplan, Prof. Dr. İshak Özgel, Prof. Dr. Mehmet Okuyan, Doç. Dr. Necati Demir, Doç. Dr. Mustafa Şen'e; ilim ehli Cağfer Sadıker'e; edebiyat hocaları Celal Şahin, Bayram Kalaycık, Serdar Acer ve Hasan Yıldız'a, eserin editörlüğünü üstlenen Arş. Gör. Ahmet Celalettin Güneş'e teşekkürlerimi sunarım!

Gayret biz âciz kullardan, tevfik tüm güzellikleri kullarına çeşitli şekillerde ihsan eden Allah'tandır.

Ali Rıza GÜNEŞ
Kahramanmaraş 2024